

Thực tiễn giáo dục hướng nghiệp và định hướng phân luồng học sinh trong giáo dục phổ thông trên địa bàn tỉnh Lào Cai giai đoạn 2019-2025

Phạm Thị Tuyết Thanh*, Đỗ Thanh Tùng**

*Trường THPT Số 1 Lào Cai

**Sở Giáo dục và Đào tạo Lào Cai

Received: 22/11/2024; Accepted: 29/11/2024; Published: 10/12/2024

Abstract: Vocational education plays an important role in preparing students for entering the labor market. The article clarifies the role of vocational education and relates to the Project “Vocational education and orientation of student flow in GDPT in the period of 2018 - 2025” of the Prime Minister. The importance of vocational education is also determined by the Government’s Resolution No. 44/NQ-CP: “Implementing channeling and career orientation in general education”; The 2019 Education Law also stipulates: “Career guidance in education is a system of measures carried out inside and outside educational institutions to help students have knowledge about careers and the ability to choose a career based on their results. match the individual’s aspirations and strengths with society’s labor needs. With that importance, on August 19, 2019, Lao Cai Provincial People’s Committee approved the Scheme attached to Decision No. 2567/QĐ-UBND on the Scheme of vocational education and orientation of student flow in general education in Lao Cai province in the period of 2019-2025 has been effective. However, there are still some inadequacies. This study aims to understand the theory and evaluate the practice of vocational education in Lao Cai province to find the best solution to achieve the goal of vocational education and the distribution of students in the locality.

Keywords: Education ; career guidance ; Student Flow; general education ; Lao Cai province

1. Đặt vấn đề

Nghề nghiệp là vấn đề vô cùng quan trọng trong đời sống của mỗi con người. Có nghề nghiệp con người mới có cuộc sống ổn định, mới làm cho cuộc sống trở nên có ý nghĩa. Câu hỏi chọn nghề gì luôn là vấn đề trăn trở đối với học sinh (HS) phổ thông khi bước vào ngưỡng cửa của cuộc đời, đặc biệt là đối với HS trung học cơ sở, trung học phổ thông. Luật Giáo dục 2019 quy định: “Hướng nghiệp trong giáo dục là hệ thống các biện pháp tiến hành trong và ngoài cơ sở giáo dục để giúp HS có kiến thức về nghề nghiệp, khả năng lựa chọn nghề nghiệp trên cơ sở kết hợp nguyện vọng, sở trường của cá nhân với nhu cầu sử dụng lao động của xã hội” [2]. Nhằm triển khai các chủ trương, chính sách của Đảng, Nhà nước về giáo dục hướng nghiệp (GDHN) và phân luồng HS phổ thông, UBND tỉnh Lào Cai đã ban hành các văn bản chỉ đạo cụ thể là: Đề án số 06-ĐA/TU ngày 27/11/2015 của Tỉnh ủy Lào Cai “Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục - đào tạo, phát triển nguồn nhân lực trọng tâm là đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao, giai đoạn 2016-2020”; Kế hoạch số 63/KH-UBND ngày 23/02/2018 về việc phân luồng HS THCS, THPT trên địa bàn tỉnh Lào Cai giai đoạn 2018-2020, định hướng đến

năm 2025; Quyết định Số: 2567/QĐ-UBND, ngày 19 tháng 8 năm 2019, UBND tỉnh Lào Cai, kèm theo Đề án GDHN và định hướng phân luồng HS trong giáo dục phổ thông trên địa bàn tỉnh Lào Cai giai đoạn 2019-2025.

2. Phương pháp nghiên cứu

Để thực hiện nghiên cứu này, chúng tôi đã nghiên cứu các cơ sở pháp lý ở trong nước về GDHN và định hướng phân luồng HS trong GDPT giai đoạn 2018 – 2025. Đồng thời nghiên cứu các bài báo khoa học, sách, giáo trình về vấn đề nghiên cứu để tìm ra những ý tưởng hay vận dụng vào việc GDHN và phân luồng HS ở tỉnh Lào Cai.

3. Nội dung nghiên cứu

3.1. Cơ sở pháp lý và thực tiễn về GDHN và định hướng phân luồng HS trong giáo dục phổ thông ở trong và ngoài nước

Trong bối cảnh đổi mới giáo dục, việc xác định tầm quan trọng của GDHN đối với HS phổ thông và phát triển kinh tế - xã hội của đất nước trong thời kỳ mới, Đảng và Nhà nước đã có nhiều chủ trương, chính sách, đưa ra những định hướng quan trọng về các quan điểm, mục tiêu và giải pháp, nhiệm vụ GDHN. Nghị quyết số 29/NQ-TW đặt ra yêu cầu: “Đối với giáo dục

phổ thông, tập trung phát triển trí tuệ, thể chất, hình thành phẩm chất, năng lực công dân, phát hiện và bồi dưỡng năng khiếu, định hướng nghề nghiệp cho HS... Bảo đảm cho HS có trình độ trung học cơ sở (hết lớp 9) có tri thức phổ thông nền tảng, đáp ứng yêu cầu phân luồng mạnh sau trung học cơ sở; trung học phổ thông phải tiếp cận nghề nghiệp và chuẩn bị cho giai đoạn học sau phổ thông có chất lượng” [1]; Quyết định số 522/QĐ-TTg ngày 14 tháng 5 năm 2018 của Thủ tướng Chính phủ về Đề án “GDHN và định hướng phân luồng HS trong GDPT giai đoạn 2018 - 2025” [3]; Luật Giáo dục 2019 quy định: “Hướng nghiệp trong giáo dục là hệ thống các biện pháp tiến hành trong và ngoài cơ sở giáo dục để giúp HS có kiến thức về nghề nghiệp, khả năng lựa chọn nghề nghiệp trên cơ sở kết hợp nguyện vọng, sở trường của cá nhân với nhu cầu sử dụng lao động của xã hội” [2]. Đề án số 06-ĐA/TU ngày 11/12/2020 của Tỉnh ủy Lào Cai “đổi mới, phát triển, nâng cao chất lượng Giáo dục toàn diện - Nguồn nhân lực - Khoa học công nghệ tỉnh Lào Cai giai đoạn 2020-2025”[4]; Kế hoạch số 63/KH-UBND ngày 23/02/2018 về việc phân luồng HS THCS, THPT trên địa bàn tỉnh Lào Cai giai đoạn 2018-2020, định hướng đến năm 2025 [5]; Quyết định Số: 2567/QĐ-UBND, ngày 19 tháng 8 năm 2019, UBND tỉnh Lào Cai, kèm theo Đề án GDHN và định hướng phân luồng HS trong giáo dục phổ thông trên địa bàn tỉnh Lào Cai giai đoạn 2019-2025 [6].

Tầm quan trọng của GDHN và phân luồng HS phổ thông cũng được nhiều nghiên cứu trong và ngoài nước quan tâm như: Năm 2011, nhóm nghiên cứu Koivisto và cộng sự đã kết luận: Các biện pháp như tư vấn nghề nghiệp, can thiệp lựa chọn, đào tạo, và các mô-đun giáo dục đều đã được chứng minh là có hiệu quả trong việc nâng cao kỹ năng ra quyết định nghề nghiệp của thanh thiếu niên. Những HS tham gia vào các chương trình này đã thể hiện sự cải thiện đáng kể trong khả năng đưa ra quyết định nghề nghiệp, cũng như tự tin hơn trong việc lựa chọn con đường sự nghiệp tương lai của mình; năm 2015 nhóm tác giả Celen-Demirtas và cộng sự qua nghiên cứu đã chỉ ra GDHN không chỉ ảnh hưởng đến khả năng ra quyết định nghề nghiệp mà còn có tác động tích cực đến hạnh phúc và sự ổn định cảm xúc của HS. Khi HS có sự chuẩn bị tốt và tự tin vào lựa chọn nghề nghiệp của mình, họ có xu hướng cảm thấy hài lòng hơn với cuộc sống và ít lo lắng hơn về tương lai. Ngược lại, sự thiếu tự tin và mơ hồ trong nghề nghiệp có thể dẫn đến lo lắng, trầm cảm và làm giảm sự sẵn sàng trong nghề nghiệp; Falco & Summers (2019) thì chỉ ra rằng: các chương trình tư vấn nhóm, có thể giúp HS, đặc biệt là HS nữ, cải thiện sự tự tin trong các lĩnh vực như khoa

học, công nghệ, kỹ thuật và toán học (STEM). Những chương trình này không chỉ giúp HS hiểu rõ hơn về các lựa chọn nghề nghiệp mà còn giúp họ tự tin hơn trong việc theo đuổi những lĩnh vực thường bị coi là khó khăn hoặc kém hấp dẫn; Theo Jemini và cộng sự cho rằng: “GDHN giúp HS xác định và theo đuổi các nguyện vọng nghề nghiệp. Các nghiên cứu trước đây đã chỉ ra sự cần thiết của GDHN trong việc giúp thanh thiếu niên đưa ra quyết định sáng suốt về nghề nghiệp tương lai của mình”.

3.2. Thực tiễn GDHN và định hướng phân luồng HS trong giáo dục phổ thông trên địa bàn tỉnh Lào Cai giai đoạn 2019-2025.

3.2.1. Công tác GDHN HS trong giáo dục phổ thông trên địa bàn tỉnh Lào Cai giai đoạn 2019-2025

Theo kết quả nghiên cứu đánh giá thực trạng hoạt động GDHN theo Quyết định số 2567/QĐ-UBND ngày 19/8/2019 của UBND tỉnh Lào Cai cho rằng:

GDHN là một hoạt động giáo dục được quy định trong chương trình giáo dục phổ thông (được ban hành theo Quyết định số 16/2006/QĐ-BGDĐT ngày 05/5/2006 của Bộ Giáo dục và Đào tạo), trong đó thời lượng dành cho hoạt động GDHN là 03 tiết/tháng đối với mỗi khối lớp trung học phổ thông (THPT) và 01 tiết/tháng đối với khối lớp 9 trung học cơ sở (THCS). Chương trình, nội dung tổ chức các hoạt động GDHN được từng trường xây dựng dựa trên gợi ý từ các chủ đề, chủ điểm GDHN của Bộ Giáo dục và Đào tạo. Ngoài ra, các hoạt động GDHN cũng được tổ chức lồng ghép trong hoạt động ngoại khóa, hoạt động giáo dục ngoài giờ lên lớp, trong các giờ chào cờ, sinh hoạt lớp và lồng ghép trong nội dung một số môn học. Dạy nghề phổ thông với thời lượng 105 tiết (đối với cấp THPT) và 70 tiết (đối với cấp THCS) là một hoạt động nhằm giúp HS được trải nghiệm nghề, thông qua đó có những định hướng về nghề nghiệp của mình trong tương lai. Các cơ sở giáo dục trung học đã thành lập Ban tư vấn hướng nghiệp, phân công GV kiêm nhiệm làm nhiệm vụ tư vấn hướng nghiệp, hằng năm xây dựng kế hoạch, tổ chức các hoạt động GDHN cho HS; phối hợp với các trường chuyên nghiệp, các doanh nghiệp, lực lượng xã hội khác tư vấn, hướng nghiệp, lựa chọn ngành nghề cho HS; hướng nghiệp qua hoạt động trải nghiệm; có cơ sở giáo dục đã sử dụng một số phương pháp tiên tiến trong GDHN, như: trải nghiệm phát hiện năng lực, sở trường..., mô hình trường học gắn liền với thực tiễn trong các cơ sở giáo dục được triển khai mạnh mẽ, một số mô hình có tác dụng GDHN rất phù hợp, như: trường học nông trại; trường học du lịch... [6]

Kết quả cụ thể: 100% HS THCS, THPT được tham gia các hoạt động GDHN theo các chủ đề, lồng ghép

trong các hoạt động giáo dục tập thể, hoạt động giáo dục ngoài giờ lên lớp, thông qua nội dung một số môn học[6].

3.2.2. Thực tiễn định hướng phân luồng HS trong giáo dục phổ thông trên địa bàn tỉnh Lào Cai giai đoạn 2019-2025

Theo kết quả nghiên cứu đánh giá thực trạng định hướng phân luồng HS trong giáo dục phổ thông trên địa bàn tỉnh Lào Cai giai đoạn 2019-2025 theo Quyết định số 2567/QĐ-UBND ngày 19/8/2019 của UBND tỉnh Lào Cai cho rằng: Quy mô, mạng lưới trường, lớp giáo dục phổ thông, giáo dục thường xuyên, giáo dục nghề nghiệp của tỉnh Lào Cai đã được rà soát, sắp xếp đáp ứng nhu cầu học tập, đào tạo và nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện:

Năm học 2018-2019, toàn tỉnh có 197 trường có cấp THCS (trong đó có 91 trường đạt chuẩn quốc gia) với 1.637 lớp, 51.185 HS; 36 trường THPT (trong đó có 09 trường đạt chuẩn quốc gia) với 19.114 HS; 10 Trung tâm giáo dục nghề nghiệp (GDNN) và Giáo dục thường xuyên (GDTX) với 2.439 HS. Hiện nay, trên địa bàn tỉnh có 14 trường, trung tâm GDNN, gồm: 01 trường cao đẳng, 01 trường trung cấp, 12 trung tâm GDNN (11 trung tâm công lập và 01 trung tâm tư thục) và 03 trung tâm có đăng ký hoạt động giáo dục nghề nghiệp. Tổng số ngành nghề đã được cấp phép đào tạo trình độ cao đẳng, trung cấp là 47 ngành, gồm 14 ngành đào tạo trình độ cao đẳng, 33 ngành đào tạo trình độ trung cấp; trung bình mỗi năm các cơ sở giáo dục nghề nghiệp tổ chức tuyển sinh, đào tạo và bồi dưỡng lại cho trên 15.000 người/năm, trong đó cao đẳng, trung cấp: 2.800 người, sơ cấp và đào tạo dưới 3 tháng: 12.300 người. Công tác phân luồng đã được chỉ đạo thực hiện từ tỉnh tới các cơ sở giáo dục: UBND tỉnh đã ban hành Kế hoạch số 63/KH-UBND ngày 23/02/2018 phân luồng HS THCS, THPT giai đoạn 2018-2020, định hướng đến 2025; chỉ đạo UBND các huyện, thành phố xây dựng kế hoạch phân luồng HS của địa phương; các Sở Giáo dục và Đào tạo, Lao động - Thương binh và Xã hội, UBND các huyện, thành phố tổ chức Hội nghị tuyển sinh, hướng nghiệp, phân luồng HS; các cơ sở giáo dục, đào tạo đã đẩy mạnh công tác tuyên truyền, tư vấn, hướng nghiệp và tổ chức tuyển sinh, tổ chức nhiều hoạt động có hiệu quả, đặc biệt là những hoạt động trải nghiệm thực tế tại các trường THPT, tại các cơ sở đào tạo... [6].

Kết quả cụ thể: Phân luồng HS sau THCS: Tỷ lệ HS học THPT và GDTX: 72,85%; tỷ lệ HS học các cơ sở giáo dục nghề nghiệp đào tạo trình độ sơ cấp, trung cấp: 16,4%. Phân luồng HS sau THPT: Tỷ lệ HS học Đại học: 34,3%; tỷ lệ HS học Cao đẳng: 14,6%; tỷ

lệ HS học trung cấp nghề: 7,8%; tỷ lệ HS học sơ cấp nghề: 12,7% [6].

4. Kết luận

Hướng nghiệp và phân luồng học mặc dù đã được quan tâm nhưng vẫn còn bất cập đã được chỉ ra về chất lượng, hiệu quả hoạt động GDHN ở một số cơ sở giáo dục còn nhiều hạn chế; một số hoạt động GDHN còn hình thức, chưa đi vào thực chất; tỷ lệ HS tốt nghiệp THCS tiếp tục học tập tại các cơ sở giáo dục nghề nghiệp đào tạo trình độ sơ cấp, trung cấp còn thấp (16,4%), tỷ lệ HS tốt nghiệp THPT tiếp tục học tập tại các cơ sở giáo dục nghề nghiệp đào tạo trình độ cao đẳng còn thấp [6]; năng lực đội ngũ GV chuyên trách về công tác GDHN trong các trường phổ thông; cán bộ quản lý, GV kiêm nhiệm công tác GDHN ở nhiều cơ sở giáo dục chưa đáp ứng; các cơ sở GDPT chưa chủ động xây dựng chương trình GDHN có chất lượng, phù hợp với đặc thù địa phương và nhà trường; chưa có cơ sở giáo dục xây dựng chương trình GDHN gắn với hoạt động sản xuất, kinh doanh, dịch vụ của địa phương.

Tài liệu tham khảo

[1] Ban Chấp hành Trung ương (2013), *Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 04 tháng 11 năm 2013 tại Hội nghị TW 8 khóa XI về “Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường, định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế”*. Hà Nội

[2] Quốc hội 14 (2019), *Luật Giáo dục 2019*, Luật số: 43/2019/QH14, ngày 14 tháng 6 năm 2019, Hà Nội

[3] Thủ tướng Chính phủ (2018), *Quyết định số 522/QĐ-TTg ngày 14 tháng 5 năm 2018 của Thủ tướng Chính phủ về Đề án “GDHN và định hướng phân luồng HS trong GDPT giai đoạn 2018 - 2025”*, Hà Nội

[4] Tỉnh ủy Lào Cai (2020), *Đề án số 06-ĐA/TU ngày 11/12/2020 của Tỉnh ủy Lào Cai “đổi mới, phát triển, nâng cao chất lượng Giáo dục toàn diện - Nguồn nhân lực - Khoa học công nghệ tỉnh Lào Cai giai đoạn 2020-2025”*. Lào Cai

[5] UBND tỉnh Lào Cai (2018), *Kế hoạch số 63/KH-UBND ngày 23/02/2018 về việc phân luồng HS THCS, THPT trên địa bàn tỉnh Lào Cai giai đoạn 2018-2020, định hướng đến năm 2025*; Lào Cai

[6] UBND tỉnh Lào Cai (2019), *Quyết định Số: 2567/QĐ-UBND, ngày 19 tháng 8 năm 2019, Phê duyệt kèm theo Quyết định này Đề án GDHN và định hướng phân luồng HS trong giáo dục phổ thông trên địa bàn tỉnh Lào Cai giai đoạn 2019-2025*. Lào Cai